

Castell de Claret dels Cavallers

Sant Mateu de Bages

Ubicació

Comarca:	Bages
Lloc/Adreça:	Demarcació de Claret dels Cavallers
Emplaçament	Ctra. BV-3002 (a Saló), al km. 4 pista direcció sud i després est cap al Semís i Claret de Cavallers
Alçada:	589

Coordenades:

Latitud:	41.82156
Longitud:	1.6466
UTM Est (X):	387601
UTM Nord (Y):	4630850

Classificació

Número de fitxa	08229 - 332
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Jaciment arqueològic
Estil / època:	Medieval
Segle	XI-XV
Estat de conservació	Dolent
Notes de conservació:	Restes molt escadusseres, castell pràcticament destruït
Protecció	Legal
Tipus de protecció:	BCIN
Europea – Atributs inspire:	National Monument Record – Defensa
Observacions protecció:	BCIN (reg. 1508-MH)
Data aprovació:	dv., 22/04/1949 - 12:00
Número inventari	Sí: IPA 1704; CCAA 20479
Generalitat i altres inventaris	
Accés	Fàcil
Ús actual:	Sense ús
Titularitat	Privada

Titular: 7710002CG8371S0001BZ

Fitxes associades:

Can Serra (Claret dels Cavallers)

Can Ferrer

Església de Sant Pere de Claret de Cavallers

Autoria de la fitxa Jordi Piñero Subirana

Data de registre de la dc., 06/09/2017 - 02:00

fitxa:

Descripció

Restes força escadusseres d'un antic castell, emplaçat al cim del turonet que d'aixeca just sobre l'església de Sant Pere i del mas de can Serra, en el nucli de Claret dels Cavallers. La planta de la fortalesa devia seguir l'orografia allargassada del turó en sentit est-oest, en un espai no gaire més llarg d'una vintena de metres. De la construcció tan sols en resten diversos murs que formen angle i tanquen el que devia ser la muralla per llevant. El mur té una alçada d'uns 8 metres i està parcialment tapat per un cobert amb tines obrat posteriorment. El parament és de qualitat, format per carreus força grans i ben disposats en filades. Aquests murs conformaven una cambra que, a la seva planta inferior, encara conserva una cisterna coberta amb una interessant volta apuntada i dotada amb diverses mènsules, molt ben conservada. Les estances superiors d'aquesta estructura no s'han conservat, però sembla que a mitjan segle XIX encara es conservava el brocal de la cisterna. Més cap a ponent del turó s'observen restes molt més exígies d'alguna estructura fonamentada sobre la roca, i per bona part del turó es troben restes d'enderrocs i de morter amb calç. Probablement el recinte jussà de la fortalesa inclouria les actuals cases de can Serra, masoveria de can Serra i can Ferrer, així com la mateixa església. Les façanes de migdia d'aquestes cases, bastides sobre un terreny amb fort desnivell, tenen l'aparença d'una muralla, amb la part baixa atal·lurada i sense obertures. És probable que part de les restes vinculades a l'antiga fortificació hagin quedat integrades en aquestes edificacions actuals o bé al seu subsòl.

Observacions:

(continuació de l'apartat història) Possiblement la presència de l'Orde del Temple no hauria durat gaires anys, de manera que quan es va dissoldre, a principis del segle XIV, ja no hi tenien una presència directa. La propietat hauria passat de nou als Cardona, que que n'haurien conservat el domini directe. Per la seva banda, Albert FÀBREGA (2008) no dóna crèdit a la hipòtesi templera i considera que fins a finals del segle XIII no es pot reconstruir de manera fiable la història d'aquest lloc. Per aquest autor la primera referència a tenir en compte és del 1296, quan el bisbe de Vic nomena rector a la parròquia de Claret dels Cavallers. Als segle XIV es constata que el lloc de Claret estava vinculat als comtes i després ducs de Cardona, que hi exerciren la jurisdicció civil i criminal fins a la desaparició dels senyorius jurisdiccionals. En un rang inferior, altres famílies continuaven exercint drets senyorials sobre el castell de Claret. Així, en un document de 1309 consta que la família Sant Guillem (que probablement es pot identificar amb el castell de Sant Guim, de la plana de Guissona) tenien drets sobre el castell de Claret dels Cavallers, i també que aleshores el batlle del terme era Bernat de Claret, que era fill de Ferrer de Claret dels Pagesos. Tot i que el fet que la família Claret tingui diverses branques en dificulta la seva adscripció, segons Fàbrega aquesta branca provenia de Claret dels Pagesos. Al segle XV la senyoria pertanyia a la família Sescomes i l'any 1404, per casament de la pubilla Elisabet Sescomes amb Joan de Peguera, passà a aquesta segona família. Al segle XV els senyors continuaven sent una branca dels Peguera. Joan Peguera Vilata morí abans de 1431 i el succeí el seu fill Joan de Peguera i Sescomes (mort després de 1466), i a aquest el seu fill Joan de Peguera i Sorribes, i a aquest Bernat de Peguera i Jorba. Quan aquest va morir, el 4 de març de 1564, es va fer un inventari dels béns del castell de Claret dels Cavallers. Gràcies a aquest document

sabem que el castell posseïa un estable, un celler, una cuina, tres cambres i un pastador. Aleshores el castell era habitat, però gairebé segur que no pels Peguera, que tenien el seu casal senyorial a Manresa. És possible que estigués ocupat per masovers, els quals estan ben testimoniats ja al segle XVII. L'hereva de Bernat Peguera fou Isabel Peguera, casada amb Gaspar Llentes, de Manresa, de manera que el domini de Claret va passar als Llentes. El 1589 el titular era Marc Antoni Llentes i de Gàver. El 1617 consten com a senyors dels castells i termes de Claret, Saló i Matamargó Jeroni de Peguera i el seu fill Jacint de Peguera, habitants de Manresa. L'any 1651 Jordi de Peguera i Guilla consta com a habitant del castell de Claret dels Cavallers. Ja al segle XVIII, concretament el 1730, el senyor alodial del terme era el Col·legi de Sant Ignasi de Manresa, pertanyent als Jesuïtes. Abans sembla que ho havia estat l'abat de Cardona. D'altra banda, fins a mitjan segle XVII hi ha documentada l'existència de masovers al castell de Claret. Cal dir que Claret dels Cavallers era considerada una "quadra" independent, però en la documentació sempre apareix formant part del terme de Castelltallat, fins que l'any 1857 quedà integrat dins el municipi de Sant Mateu de Bages. Pel que fa als masos que van configurar el petit nucli a redós del castell, sabem que fins el 1587 només hi havia un mas principal, el Serra, i un altre de secundari que es coneixia com a Serra de baix. A partir d'aleshores, amb motiu d'un casament, aquest últim va passar a ser el mas Ferrer de Claret de Cavallers. Durant els segles XVII i XVIII aquest petit nucli de Claret de Cavallers devia expandir-se i adquirir l'aspecte actual. L'any 1911 el carrer de Claret dels Cavallers es va remodelar i s'obrí el carreró actual, ja que abans el pas entre els dos masos discorria per un porxo sota can Serra.

Història

Aquest lloc està documentat l'any 1031 com un alou que era d'un germà del castlà de Castelltallat, i l'església apareix el 1032 ja com a Sant Pere de Claret (SALVADÓ, 213). En aquesta època altmedieval no està clar que existís un castell i, en tot cas, una possible fortificació no tenia un terme definit, com sí el va tenir posteriorment (BENET, 1984: 460). Sembla que al seu origen formava part del comtat de Cerdanya, tot i que també podria ser que pertangués al de Barcelona. Amb anterioritat al segle XIII són poques les notícies que coneixem de Claret dels Cavallers. L'estudiós Josep Bastardas sosté una tesi, que tot seguit resumim, sobre el seu origen i la posterior vinculació a l'Orde del Temple. Entre d'altra documentació, aporta notícies extretes de l'arxiu familiar del mas Bastardas (de Fals) i del diplomatarí recentment publicat dels Cardona (RODRÍGUEZ, 2009). Segons Bastardas, a principis del segle XI el lloc s'anomenava Terra de Llívól (terra de livolo) tal com consta en un document de 1013 i d'altres de posteriors. N'hauria quedat el testimoni d'un turó proper anomenat Puigdel·lívól. El nom de Llívól pertanyia a una dama poderosa que tenia possessions en aquesta terra de frontera. Les terres de Llívól i altres propietats haurien passat als Cardona en la segona dècada del segle XI, i constituïen un conjunt de dominicatures vescomtals o condomines que en alguns casos es compartien amb l'església de Sant Vicenç de Cardona. Al voltant de 1134 el lloc hauria entrat sota influència de l'Orde del Temple i, segons Bastardas, seria el moment en que s'hi construï un castell o domus. S'hauria anomenat Cavalleria de Talamanca. El terme cavalleria indicaria que s'hi armaven cavallers. Mentre que el nom de Talamanca tindria a veure amb qui en va ser el primer responsable, Bernat Ramon de Talamanca, que apareix en un document de 1094, el qual amb el seu successor Guillem de Talamanca hauria dirigit la cavalleria. Josep Bastardas apunta la possibilitat que aquesta cavalleria podria ser la mateixa que en fonts alienes als Cardona era coneguda com a Cavalleria Graniana (és a dir, de Granyera) perquè hauria estat sota el domini de la comanda templera de Granyera. En un document de l'any 1134 s'especifica que la Cavalleria Graninana era un noviciat auspicat per les màximes autoritats on nombrosos cavallers, principalment de la marca del Llobrebós i la Segarra, van jurar fidelitat al Temple (DD.AA., 2010: 1120). Des de finals del segle XII Bernat de Claret fou comanador de Gardeny (a Montsó) i era també membre de la comunitat de Granyera. Aquest important personatge de l'Orde del Temple hauria pres el relleu dels Talamanca en la direcció de la Cavalleria. El seu fill, Berenguer, va obtenir de la família vescomtal de Cardona el privilegi de posserir una torre a l'actual mas de

Roters, molt proper a Claret dels Cavallers. Segons la hipòtesi de Josep Bastardas, Claret de Cavallers formava part d'un complex a la part de ponent de la serra de Castelltallat, juntament amb el mas Vilalta i el castell de Castelltallat. Claret de Cavallers seria el lloc on els que havien de ser armats cavallers feien el seu jurament. Un fet que ho reforça és que en un document l'església s'anomena Sant Pere de "Iuro". El mateix topònim de Claret dels Cavallers reforça aquesta idea, ja que faria referència a la família ja esmentada, que estava emparentada amb els Claret que eren senyors de Torà i de Cervera. L'epítet "dels Cavallers" s'hauria imposat per diferenciar aquest lloc d'una altre, a Torà, també pertanyent a la família Claret i que s'anomenava Claret dels Pagesos. Recentment al cementiri de Claret dels Cavallers s'hi ha localitzat una estela funerària amb una creu patent, cosa que reforçaria la hipòtesi de la presència templera. Una altra tradició (que prové del Diccionari Nomenclàtor de Pobles de Catalunya) diu que el topònim prové de l'anomenada Casa del Cavaller, antiga denominació del castell. (Continua a l'apartat observacions)

Bibliografia

BENET, Albert; MAZCUÑAN, Alexandre; JUNYENT, Francesc (1984). "Castell de Claret", Catalunya Romànica, vol. XI "El Bages", Barcelona, Fundació Enciclopèdia Catalana, p. 460-461. BENET, Albert; DUOCASTELLA, Anna M. (1988). "Sant Mateu de Bages", Història del Bages, Manresa, Parc Edicions Selectes, p. 403 - 418. BASTARDAS, Josep (2014). De les terres de Domenic als termes de Castelltallat, Fals i Camps. Una visió històrica sobre els dominis senyorials d'aquest territori des de l'època carolíngia fins a l'època moderna (ss. X-XVI). Treball inèdit. CATALÀ, Pere; A.P. (1976). "Castells de Sant Mateu de Bages -o de les Planes-, Saló, Meià i Claret"; Els Castells catalans, vol. V. Barcelona, Rafel Dalmau Editors, p. 759 - 771. Diversos autors (2010). Els pergamins de l'Arxiu Comtal de Ramon Berenguer II a Ramon Berenguer IV. Diplomataris 50, vol. III. Fundació Noguera. Barcelona. Doc. 671, p. 1120-1123. FÀBREGA ENFEDAQUE, Albert; SERRA SELLARÈS, Francesc (2008). "Claret dels Cavallers (Sant Mateu de Bages)", Dovella, núm. 96 (estiu, 2008), Manresa, p. 5-19. RODRÍGUEZ BERNAL, Francesc (2009). Els vescomtes de Cardona al segle XII. Una història a través dels seus testaments. Lleida, Universitat d'Estudis Ilerdencs - Fundació Pública de la Diputació de Lleida. SALVADÓ I MONTORIOL, Joan (2012). El Monestir benedictí de Sant Benet de Bages. Fons documental: identificació, edició i estudi. Segles XI-XII. Universitat de Lleida. Tom. III. Segles XI-XII, (898-1123), p. 1408-1415, doc. 956. SANJUST, Àngel (1955). Breus notes històriques de l'arbre de la família de la casa Serra de Claret de Cavallers. Manresa, Impremta Sant Josep.

